

המזכרה

עתון שבועי

לכל עניני החיים, לספרות ולמדעים ולכל עניני היהודים

..... יוצא לאור בכל ערב שבת. ....

מחיר החתימה:

כאוסטרית-אונגריה:
לשנה 6 כתרין
לחצי שנה 3
לרבע 1.50

כאשכנזי:

לשנה 7 כתרין
ביתר הארצות:
לשנה 8 כתרין

הארדסה לבית המערכת ולאדמיניסטרציה:

„Hamicpe“
ul. Św. Sebastyana 32, Kraków.

מחיר מרעית או הזכרות לנפטרים
לפי גדל השטח.

ברכת מו"ט חצי הכתר.

גליון בודד 12 הלר.

מכתבים בלתי חפשים לא יתקבלו.

כ"י, שלא נרפס, לא יושב לבעליו.

המשנה מקימו עליו להודיענו מיר לא

רק שם מקומו החדש, כי אם גם שם

מקימי הקודם. — אין משנים את

הארדסה מאיש לאיש.

Kraków, 9. Grudnia 1904.

גליון לה.

כראקא, א' שבת תרס"ה

בימים כאלה, שלא היה בהם מקום ללאומים קטנים לתחזיק מעמד, אהוו היהודים ביתר עוז ובאמונה יתרה בדתם, בקניניהם הרוחניים ויתחזקו בהם והם היו הייחוס וארך ימיהם ולא נבלעו בעם המושל, כשכניהם יתר העמים הקטנים, שלא הששו לתחליף ככל פעם את אליהם ונמוסיהם. הנביא ירמיה נבא על פי כח ישראל זה: „כי אעשה בלתי בכל העמים אשר הפיצותיך שמה ואותך לא אעשה בלתי.“ וכל מורי העם ומנהליו בימי קדם, בעוד ישב ישראל על אדמתו, עמלו לנטוע בקרבן את התורה ולחזק שמירתה, למען תגן על העם גם בבוא קין לזרם הלאומות בעולם.

בין מלכות מולכת בכפה למלכות אחרת, שבאה אחרת, לתפוש רסן ממשלת העולם, כמו בימים שאחרי אלכסנדר הגדול, בטרם התפשטה מלכות רומא בעולם, התעורר שוב הזרם הלאומי, שארית העמים הקדמונים שבו מעט לקדמותם וגם בישראל פעם הרוח הלאומי וכמה דברים ספרותיים טובים מלאים עונו לאומי ויריעת עצמם נכחבו בימים ההם. אבל עם הרוח הלאומי ידעו גדולי ישראל בימים ההם להכיר את הרוח הדתי ולשמרן שלא תפרדנה. ספרי האפיקורפים וספרי פילון ויתר הספרים מהעת ההיא נכתבו אמנם ברוח גאון לאומי, אבל מהובר עם הכרה עמוקה דתית והרמת יתרון התורה הישראלית וגאון לאומי, אשר רק ביריעת ערך האמונה היהודית יסודה. ברור הוא, שלולא הגאון הלאומי והרגשת

ימי היותה, מבקשת לה, כיצורים האורגניים, ככל זמן יסוד והזוק, הנאותים לאותו זמן. כמו שבעלי החיים מרכיבים בהרף לגדל שער או נוצה ובאביב הם משליכים אותם מעליהם וכמו שעופות-הנדירה יגלו, בטרם יבא החרף אלינו, אל הארצות החמות ובטרם יבא שמה השרב המיכש והמהריב, יגלו אל הארצות הקרות. כל אורגניזם מבקש לו יסוד לקיומו לפי צרך הזמן.

בדברי הימים התחלפו תמיד זרם לאומי בזרם קוסמופוליטי. בתקופה אחת התפלגו יושבי תכל לעמים, לשבטים ולמשפחות, ולא רק כל עם ועם, כי-אם גם כל שבט ומשפחה ואף גם כל עיר ועיר הקימו להם מלך בפני עצמם ובמה בפני עצמם ופסל תמונת יראתם מיוחד. ובתקופה אחרת נכרה מלכות אחת בעלת תרבות משובלת ותשפוך ממשלתה והשפעתה הרוחנית על יושבי הישוב וקניני תרבותה היו לקנין כל הגוים, שהתערבו על ידה זה בזה וישכחו מוצאם ובית אבותם. אז סרו גבולות עמים, נשבתו כל ההבדלים, נהרסו כל המחיצות, שהפרידו בין בני האדם וכמה עמים קטנים, שתפשו מקום חשוב בהסטוריה, אבדו בעת ההיא, כי נטמעו בעם הגדול השליט וכה הייתה לא היה חוק כל כך עד שיוכל לעמוד בפני הכת המכלה והמשהות של העם המולך בכפה. כל מלכות מושלת בכפה, כאשור, בבל, פרס, יון ורומי, היתה כה קוסמופוליטי, שבלבל את כל האומות ותעבירים מן העולם.

הזרם הלאומי והזרם הקוסמופוליטי.*

דבר „פך השמן“ היה לסלע המחלקות בין מפלגות עמנו בזמן הזה. המחוקקים רק במסורה ונאמנים לכל הכתוב בתלמוד, ילמדו מן הגמרא הידועה „מאי הנוכה וכו“, שאין בנס הנוכה שום ענין לאומי, כי אם דתי, כי לא אבו חז"ל לרומם את ערך גבורת ההשמונאים, כי-אם את הענין הדתי שבהנכה. ועל זה אמנם מורה גם השם הנוכה, שנתן לחג הזה על שם בעור הטמאה מביהמ"ק והנכתו ואין בו זכר למלחמת החרות.

והיהודים הלאומיים משיבים להם לא רק מספר החשמונאים ומספר יוספוס, כי-אם גם מנוסה התפלה בשמ"ע „בימי מתתיהו“, שנוכרה שם מלחמת החרות והוראה על מסירת גבורים ביר הלשים ורכים ביד מעטים, הרי הענין הלאומי לפי מושג זמננו, ופך השמן לא נזכר, רק שאה"כ טהרו את המקדש והדליקו נרות, לשם הלל והודאה.

במכת בוהן בדברי הימים תתישב לנו הסתירה. עלינו רק לדעת כאיזה זמן נכתבו הדברים פה ושם. נוסח התפלה, כמו גם ספר החשמונאים, לא נקבע בימי התנאים הראשונים בזמן הבית או מיד אחר ההרבן וכן גם ספרי יוספוס; אבל הגמרא הלא נחתמה בכבל, כמה מאות שנה אחר ההרבן. והדברים ברוחיים. היהדות, הנלחמת בעד קיומה כל

* תכן הררשה העברית. שדרש עורך „המצפה“ מר ש. מ. לזר בכית חי „ציון“ בקראקא בליל שבת שעבר.

שלהן בעה"כ, לא היו הכנסותיו מספיקות; אז היינו משמחים אותו בשוירי תפוחי-ארמה, שלא היינו יכולים לאכלם, בשוירי פת ובשר כלי דעת אמותינו והרבה היינו הונפים לו, למען לא יגיד לאמותינו, כי לא גמרנו את האבילה.

ובעד כל הסדיו אלה היינו משלמים לו כחנכה. את עשר האגורות הראשונות, שהייתי מקבל, הייתי נוהן לברוך. את עשר האגורות האלה השגתי על נקלה כיום א' של הנכה. ככאי אחרי תפלה הבקר אל בית זקנתי והייתי אומר לה „בקר טוב“, היתה מכינה כבר מה חפצי והיתה תוחבת ידה אל תחת הכר ומוציאה י' אגורות ונוהנה לי. אלה היו קדושות לברוך, שהייתי מחזיק לו טובה.

פעם אחת נסיתי לתת דמי-חנכה מכיסי גם לרבי. להגיד, כי ידירות רבה היה שרויה כינינו ובין מלמדנו — לא אוכל, כי אין זה אמת, הלא הוא רבי ואנו נערים וכחד-גדיא כתוב, כי אין שלום בין המקל והכלב, אבל ככל זאת רבי הוא. חייו היו היו קיטר ממש. בשבת היה אוכל על שלהן בעה"כ, כי גר היה כעיר ולא היתה אשתו עמו וכחול היה מסתפק כל הימים כמאכל אחד. כיום א' כשבת היה קונה לו כבר להם אחת גדולה ושלושה רגים מלוחים ומזה היה אוכל המשה ימים בבקר ובצהריים וכערב. כערב שבת היה כבר סמוך על שלהן אבי או בע"ב

דמי-חנכה.

כהיותנו ילדים, עסקנו הרבה בדמי-חנכה; לא רק שלקחנו דמי-חנכה, כי-אם גם נתון נתנו. ובהן צדקי אוכל להכתיחכם, כי כנהינה היה לנו תענוג גדול יותר מכלקיהה. את דמי-חנכה הראשונים הייתי נוהן לברוך היתום, הכלפר שלי. הוא היה מגמגם בלשינו, גבו היה עקום ומעליו ישב ראש קטן ופנים רויס מאד, אבל „מודה אני“ היה יכול להקריאני בבקר ולרחצני ולהלבישני. אני הייתי שמה מאד ככלפר זה, כי כמה העויות ואמנויות היה מראני ויבטיחני, כי ילמדני אותם אם לא אצעק כרהצו את פני. בשתי אצבעות היה יכול לשרוק כמו כמשרקה של שומר-הלילה, בקנה-פייקא היה יכול לתקוע כמו כשופר, וכלילה היה יכול לקפל ידיו כאופן נפלא שהצל על הכתל היה נראה כעז הפותחת פיה; את עיניו היה יכול להפוך ויהי מראהו כמלאך המות. בלילי החרף היה כרוך היתום לנו הילדים הבלי; כחוץ אין לשחק ולשבת כל הערב בהרר היה בלי כרוך שלנו קשה מאד. הוא היה מספר לנו מעשיות ושואלנו הירדות; אני הייתי שוכר את מחי ולא מצאתי שוב חידה והוא היה יודע את הכל. אבל גם הוא היה צריך לנו בהרף. בעת ההיא היו כל הכנסותיו יוצאות כקנין מנעלים ומצנפת המה ומטפחת המה לצוארו ולמוזנות. בימים שהיו הסרים לו מזון על

פירוטון.

לאור הנר של חנכה.

דומם דועכים הנרות ונגוהות כהים יפיצו. ואני עומד על גבם וחזיונות כי יקיצו. דומם תאיר השלהבת ולפני תרחפה נשמות. אזכרה ימים מקדם כהיותנו עם עלי אדמות. ורשף קדש כי יתפרץ. ואזכור גבורי המכבים עת לריב ריב עם קמו, מידי זדים רכים. ואשמה; אך פתאם ושמחתי ממני נדחה, ולארץ ראשי השפכתי ואקרא ככאכ ואנחה: דומם דועכים הנרות ומפיצים אור קמעה. מה ידלוק עוד במנורה — השמן? לא הדמעה. ש"י טשאטשקיס.

